

насамперед зміна філософії взаємодії між державою та громадянином, де поліція виступає гарантом безпеки та прав людини. Подальша реформа має зосереджуватися на поглибленні цифровізації процесів (електронний документообіг, боді-камери), підвищенні кваліфікації персоналу та збереженні балансу між безпековими заходами та громадянськими свободами, особливо в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Костницький М. В. Особливості інституту громадянського суспільства в період воєнного стану. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. № 1 (25). С. 7–12.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
3. Європейська конвенція з прав людини : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Зеленський В. С. Права людини в умовах війни: виклики сучасності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Т. 2. № 83. С. 15–20.

Комісарук Анастасія Василівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Тригубенко Галина Василівна,
доцент кафедри конституційного
права Навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук,
доцент

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ПОРУШЕННЯ СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Свобода вираження поглядів є одним з основних прав людини та одним з ключових елементів демократичного суспільства. У періоди збройних конфліктів та дестабілізації інформаційного середовища це право набуває критичного значення, оскільки якісний доступ до інформації забезпечує соціальну стабільність, прозорість дій держави та стійкість до зовнішніх інформаційних впливів. Рада Європи наголошує, що під час конфліктів свобода

слова повинна бути максимально збережена, оскільки саме ця свобода дозволяє суспільству залишатися поінформованим та захищеним від маніпуляцій [1].

Сучасні інформаційні війни демонструють, що атаки на інформаційний простір стають не менш небезпечними, ніж атаки на фізичну територію. Інформація перетворюється на зброю, і її використання з негативними намірами може мати наслідки, що є пропорційними з традиційними формами агресії. Пропаганда, фейкові новини, навмисне спотворення фактів та психологічні операції стали невід'ємною частиною гібридних конфліктів у XXI столітті. Аналітичні дослідження українського медіапростору підкреслюють, що дезінформаційні кампанії часто мають на меті підірвати національну безпеку, створення паніки, делегітимізацію демократичних інституцій та розкол суспільства [2].

У контексті інформаційних воєн проблема надмірних обмежень свободи вираження поглядів стає особливо актуальною. Уряди часто використовують загрозу інформаційній безпеці як підставу для розширення контролю над ЗМІ, введення обмежень та цензури. Європейський суд з прав людини у своїй усталеній практиці наголошує, що будь-яке втручання у свободу вираження поглядів має відповідати суворим критеріям: воно має бути чітко визначене законом, переслідувати законну мету, бути необхідним у демократичному суспільстві та бути пропорційним поставленому завданню [3, с. 24]. Однак під час конфліктів часто існує ризик, що держава вийде за межі дозволеного і фактично обмежить доступ громадян до важливої інформації, що становить суспільний інтерес.

Однією з найпоширеніших форм порушення свободи слова є цензура - пряма чи прихована. Пряма цензура може проявлятися у забороні певних матеріалів, блокуванні телеканалів або інтернет-ресурсів. Прихована - у вигляді економічного тиску на ЗМІ, монополізації медіа-ринку та залежності редакційної політики від політичних чи олігархічних інтересів. Наукові публікації вказують, що в умовах загрози національній безпеці цензура може набувати особливо небезпечних форм, коли під приводом захисту національних інтересів здійснюється контроль над інакомисленням або критикою влади.

Важливою проблемою залишається перешкоджання діяльності журналістів у зонах бойових дій. Журналісти часто зіштовхуються з відмовою в доступі до інформації, створенням штучних інформаційних бар'єрів та тиском з боку влади або інших сторін конфлікту. Крім того, вони є прямими об'єктами інформаційних атак, включаючи кампанії з дискредитації та залякування. Це порушує міжнародні норми, оскільки журналісти виконують соціально важливу функцію — вони забезпечують право громадськості знати правду про події на передовій [4, с. 61-62]. Без їхньої роботи суспільство залишається вразливим до маніпулятивних повідомлень та фейкових новин.

Дезінформація, яку використовують сторони конфлікту для створення спотвореної реальності, становить особливу проблему. Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, дають змогу створювати контент, який майже не

відрізняється від реальності. Фейкові відео, маніпулятивні історії та сфабриковані свідчення поширюються в соціальних мережах набагато швидше, ніж офіційні спростування. За даними українських аналітичних центрів, дезінформація часто має комплексний характер: вона спрямована не тільки на внутрішню аудиторію, а й на міжнародну, з метою створення негативного іміджу держави, яка захищається [2].

Одним з найбільш суперечливих питань залишається пошук балансу між інформаційною безпекою та свободою слова. З одного боку, держава зобов'язана реагувати на відкриті ворожі інформаційні атаки, які загрожують безпеці громадян. З іншого боку, небезпека надмірних обмежень полягає в можливій трансформації демократичного суспільства на таке, де критика влади утискається під приводом «захисту інформаційного фронту». Рада Європи наголошує, що навіть у воєнний час держава повинна застосовувати мінімально необхідні, чітко обґрунтовані та пропорційні обмеження [1].

Важливо також звернути увагу на інструменти протидії інформаційним загрозам. Експерти наголошують на необхідності розвитку медіаграмотності населення, незалежних аналітичних центрів, професійних журналістських стандартів та прозорих механізмів державної інформаційної політики. Тільки комплексна система може гарантувати як захист інформаційного простору, так і дотримання міжнародних стандартів у сфері прав людини. У своїх звітах Центр демократії та верховенства права наголошує, що надмірні обмеження завжди є контрпродуктивними: вони створюють високий ризик зловживань і сприяють поширенню недовіри до інституцій [2].

Отже, інформаційні війни створюють складні виклики для сучасних держав, оскільки вимагають одночасного забезпечення інформаційної безпеки та збереження свободи слова. Гарантія цього права не повинна бути принесена в жертву навіть у період гострого міжнародного конфлікту. Лише забезпечення відкритості, прозорості, незалежності медіа та дотримання міжнародних стандартів здатні сформувавши стійке, демократичне суспільство, здатне протистояти будь-якому інформаційному тиску.

Список використаних джерел:

1. Council of Europe. Freedom of Expression in Times of Conflict. URL: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/ua-freedom-of-expression-in-times-of-conflict>
2. Центр демократії та верховенства права. Свобода вираження поглядів у період конфлікту: українські реалії. Київ, 2017. URL: <https://cedem.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/Freedom-of-Expression-Report-Ukraine-DDP-UKR.pdf>
3. Національна асоціація адвокатів України. Свобода вираження поглядів у рішеннях ЄСПЛ: загальні принципи. С. 24. URL: <https://unba.org.ua/publications/9783-svoboda-virazhennya-poglyadiv-u-rishennyah-espl-zagal-ni-principi.html>

4. Вісник Асоціації кримінального права України. Питання свободи вираження поглядів у контексті інформаційної безпеки. С. 61-62. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/281122>

Коротиш Світлана Олександрівна,
здобувачка ступеня вищої освіти магістра
Інституту заочного та дистанційного
навчання Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник:

Берестовський Ігор Володимирович,
старший викладач кафедри
конституційного права Навчально-
наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: МЕЖІ ДОПУСТИМИХ ОБМЕЖЕНЬ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Як відомо, фундаментальну цінність демократичної та правової держави становлять права і свободи людини, а їх забезпечення є ключовим обов'язком держави. Водночас у періоди загроз, зокрема в умовах воєнного стану, держава змушена вдаватися до тимчасового обмеження окремих прав з метою захисту національної безпеки, територіальної цілісності та публічного порядку. За таких обставин особливого значення набуває принцип верховенства права, який виступає критерієм допустимості, обґрунтованості та пропорційності відповідних обмежень.

Згідно статті 64 Конституції України, у період воєнного або надзвичайного стану можуть бути встановлені обмеження прав і свобод, за винятком тих, що є невідчужуваними [1]. Тобто, Основний Закон України закріплює імперативну норму, згідно якої навіть за умов воєнного чи надзвичайного стану існує коло прав, які не підлягають обмеженню. Такий підхід, на нашу думку, відображає загально визнані міжнародні стандарти у сфері прав людини та підкреслює пріоритет людської гідності як базової конституційної цінності в нашій державі.

Разом із тим варто зауважити, що в умовах воєнного стану ризик надмірного втручання держави у сферу прав людини істотно зростає. Це зумовлено, насамперед, оперативністю ухвалення управлінських рішень і обмеженими можливостями громадського контролю. За таких умов, принцип верховенства права виконує стримувальну функцію, запобігаючи